

ಸವ್ಯೇ ಭಾವೇ ಜಮ್ನಾ ಪಚ್ಚಕ್ಷಾ ಈ ಪರೇ ತ್ತಿ ಣಾದೂಣಂ |
ತಮ್ನಾ ಪಚ್ಚಕ್ಷಾಣಂ ಣಾಣಂ ಣಿಯಮಾ ಮುಣೇದವ್ವಂ ||೩೪||

ಸರ್ವಾನ್ ಭಾವಾನ್ ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾತಿ ಪರಾನಿತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ |
ತಸ್ಮಾತ್ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ನಿಯಮಾತ್ ಜ್ಞಾತವ್ಯಮ್ ||೩೪||

ಪ್ರಕಟವಾಗುವಂಥ [ಬೋಧೆ:] ಜ್ಞಾನವು [ಕಸ್ಯ] ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೆ [ಅದ್ಯ ಏವ] ತತ್ಕಾಲವೇ [ಬೋಧಂ] ಯಥಾರ್ಥತೆಗೆ [ನ ಅವತರತಿ] ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರದು ? ಅವಶ್ಯವಾಗಿಯೇ ಆಗುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ನಿಶ್ಚಯ ಹಾಗೂ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಅತ್ಯಂತಭೇದವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ ; ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಯಾವ ಪುರುಷನಿಗೆ ಭೇದಜ್ಞಾನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನವು ಯಾವಾಗ ತನ್ನ ಸ್ವರಸದಿಂದ ತಾನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಆಗ ಆ ಜ್ಞಾನವು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತನ್ನ ಆತ್ಮನನ್ನು ಪರವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿಯೇ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಯಾವನಾದರೂ ದೀರ್ಘಸಂಸಾರಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅವನ ಕುರಿತು ಯಾವ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ. ||೨೮||

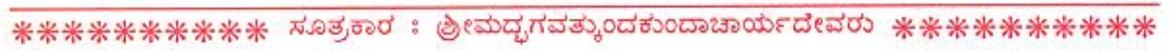
“ಶರೀರವೇ ಆತ್ಮನಿದ್ದಾನೆಂಬುದಂತೂ ನಮ್ಮ ನಿಶ್ಚಯವಿದೆ”ಯೆಂದು ಯಾವ ಅಪ್ರತಿಬುದ್ಧನು ಹೇಳಿದ್ದನು ಈಗ ಆ ಹೇಳಿಕೆಯ ನಿರಾಕರಣೆಯಾಯಿತು.

ಹೇಗೆ ಈ ಅಜ್ಞಾನೀ ಜೀವನು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಬಂದ ಮೋಹಪರಂಪರೆಯಿಂದ ನಿರೂಪಿತವಾದ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಶರೀರದ ಏಕತ್ವದ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ತೀರ ಅಪ್ರತಿಬುದ್ಧನಿದ್ದನು ಅವನು ಈಗ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಯೋತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉದಯವಾಗುವುದರಿಂದ ಕಣ್ಣಿನ ವಿಕಾರದಂತೆ (ಹೇಗೆಂದರೆ ಯಾವುದೇ ಪುರುಷನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವಿದ್ದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಕಣ್ಣುಗಳ ವಿಕಾರವು ನಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಅವು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ-ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿದವು ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ) ಪಟಲದಂತಿರುವ ಕರ್ಮಗಳ ಅವರಣವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಬುದ್ಧನಾಗಿ ಬಿಟ್ಟನು ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದೃಷ್ಟಾಸ್ವಭಾವದ ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನಿಂದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಹಾಗೂ ಶ್ರದ್ಧೆಮಾಡಿ ಅದರದೇ ಆಚರಣೆಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತ ‘ಈ ಆತ್ಮರಾಮನಿಗಾಗಿ ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ (ತ್ಯಾಗ) ಮಾಡುವದೆಂದರೇನಿದೆ?’ - ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೩೪

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜಮ್ನಾ] ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದ [ಸವ್ಯೇ ಭಾವಾ] ‘ತನ್ನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಪದಾರ್ಥಗಳು [ಪರೇ] ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ’ [ತ್ತಿ ಣಾದೂಣಂ] ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಪಚ್ಚಕ್ಷಾ ಈ] ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ

ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳು ಪರಭಾವವೆಂದರಿದು ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಭಾವಗಳ ಮಾಡುವುದು |
ಜಲ್ಲನದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯದಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಜ್ಞಾನಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವಿದೆಯೆಂದು ||೩೪||

ಯಥಾ ಹಿ ಕಶ್ಚಿತ್ಪುರುಷಃ ಸಂಭ್ರಾತ್ಯಾ ರಜಕಾತ್ಪರಕೀಯಂ ಚೀವರಮಾದಾಯಾತ್ಮೀಯಪ್ರತಿಪತ್ಯಾ ಪರಿಧಾಯ ಶಯಾನಃ ಸ್ವಯಮಜ್ಞಾನೀ ಸನ್ನನ್ಯೇನ ತದಂಚಲಮಾಲಂಬ್ಯ. ಬಲಾನ್ನಗ್ನೀಕ್ರಿಯಮಾಣೋ ಮಂಕ್ಷು ಪ್ರತಿಬುದ್ಧ್ಯಸ್ವಾರ್ಪಯ ಪರಿವರ್ತಿತಮೇತದ್ವಸ್ತ್ರಂ ಮಾಮಕಮಿತ್ಯಸಕೃದ್ಯಾಕೃಂ ಶೃಣ್ವನ್ನಖಿಲೈಶ್ಚಿಹ್ನೈಃ ಸುಷ್ಕು ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ನಿಶ್ಚಿತಮೇತತ್ಪರಕೀಯಮಿತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಜ್ಞಾನೀ ಸನ್ ಮುಂಚತಿ ತಚ್ಚೀವರಮಚಿರಾತ್, ತಥಾ ಜ್ಞಾತಾಪಿ ಸಂಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ಪರಕೀಯಾನ್ಭಾವಾನಾದಾಯಾತ್ಮೀಯಪ್ರತಿಪತ್ಯಾತ್ಮನ್ಯಧ್ಯಾಸ್ಯ ಶಯಾನಃ ಸ್ವಯಮಜ್ಞಾನೀ ಸನ್ ಗುರುಣಾ ಪರಭಾವವಿವೇಕಂ ಕೃತ್ಯೈಕೀಕ್ರಿಯಮಾಣೋ ಮಂಕ್ಷು ಪ್ರತಿಬುದ್ಧ್ಯಸ್ವೈಕಃ ಖಲ್ವಯಮಾತ್ಮೇತ್ಯಸಕೃಚ್ಛ್ರಿತಂ ವಾಕ್ಯಂ ಶೃಣ್ವನ್ನಖಿಲೈಶ್ಚಿಹ್ನೈಃ ಸುಷ್ಕು ಪರೀಕ್ಷ್ಯ ನಿಶ್ಚಿತಮೇತೇ ಪರಭಾವಾ ಇತಿ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಜ್ಞಾನೀ ಸನ್ ಮುಂಚತಿ ಸರ್ವಾನ್ ಪರಭಾವಾನಚಿರಾತ್ |

ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾತಾನ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನವೆಂದೇ ಹೇಳಿದೆ, ಹಾಗಾದರೆ ಅದರ ದೃಷ್ಟಾಂತವೇನಿದೆ ? ಎಂಬುದರ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ದಾಷ್ಟಾಂತರೂಪವಾದ ಗಾಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ - ೩೫

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜಹ ಕಾಮ] ಹೇಗೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ [ಕೋ ವಿ ಪುರಿಸೋ] ಯಾವನೋ ಪುರುಷನು [ಪರದವ್ಸಂ ಇಣಂ ತಿ ಜಾಣಿದಂ] ಪರವಸ್ತುವನ್ನು 'ಇದು ಪರವಸ್ತುವಿದೆ'ಯೆಂದು ತಿಳಿದರೆ ಹಾಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ಚಯದಿ] ಪರವಸ್ತುವಿನ ತ್ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಾನೆ, [ತಹ] ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ [ಣಾಣೀ] ಜ್ಞಾನೀ ಪುರುಷನು [ಸವ್ವೇ ಪರಭಾವೇ] ಎಲ್ಲ ಪರದ್ರವ್ಯಗಳ ಭಾವಗಳನ್ನು [ಣಾಊಣಾ] ಇವು 'ಪರಭಾವಗಳಿವೆ' ಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು [ವಿಮುಂಚದೇ] ಅವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಟೀಕೆ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವನೋ ಓರ್ವ ಪುರುಷನು ಭ್ರಾಂತಿವಶನಾಗಿ ಮಡಿವಾಳನ ಮನೆಯಿಂದ ಎರಡನೆಯವರ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಂದು, ಅದನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಚನ್ನಾಗಿ ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಅಜ್ಞಾನೀ (-ಈ ಬಟ್ಟೆ ಎರಡನೆಯವರದಿದೆಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ) ಆಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ ; (ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಎರಡನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಬಟ್ಟೆಯ ತುದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು) ಎಳೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಅವನನ್ನು ನಗ್ನಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ - 'ನೀನು ಬೇಗನೆ ಏಳು, ಎಚ್ಚರವಾಗು ! ಈ ನನ್ನ ಬಟ್ಟೆಯು ಬದಲಾಗಿ ಬಂದಿದೆ ಇದು ನನ್ನದಿದೆ ಇದನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡು' ಹೀಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೇಳಲಾದ ಈ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು, (ಆ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು) ಎಲ್ಲ ಗುರುತುಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ, ' ಆ ಬಟ್ಟೆಯು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಎರಡನೆಯವರದೇ ಇದೆ' ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತ, ಈ (ಎರಡನೆಯವರ) ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ತ್ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜ್ಞಾನನೂ ಕೂಡ ಭ್ರಾಂತಿವಶದಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಭಾವಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣಮಾಡಿ, ಅವನ್ನು ತನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪಮಾಡಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ; ಮತ್ತು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ; ಯಾವಾಗ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಪರಭಾವದ ವಿವೇಕ (ಭೇದಜ್ಞಾನ) ಮಾಡಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಒಂದು ಆತ್ಮಸ್ವಭಾವರೂಪನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ - "ನೀನು ಬೇಗ ಏಳು, ಎಚ್ಚರವಾಗು ! ಈ ನಿನ್ನ ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ (ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ) ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದಾನೆ, (ಇತರ ಎಲ್ಲ ಪರದ್ರವ್ಯದ ಭಾವಗಳಿಂದ), ಹೀಗೆ ಪುನಃ ಪುನಃ ಹೇಳಲಾದ ಈ ಆಗಮದ ವಾಕ್ಯವನ್ನು

(ಮಾಲಿನಿ)

ಅವತರತಿ ನ ಯಾವದ್ ವೃತ್ತಿಮತ್ಯಂತವೇಗಾ-
 ದನವಮಪರಭಾವತ್ಯಾಗದೃಷ್ಟಾಂತದೃಷ್ಟಿಃ |
 ಝಟಿತಿ ಸಕಲಭಾವೈರನ್ಯದೀಯೈವಿಮುಕ್ತಾ
 ಸ್ವಯಮಿಯಮನುಭೂತಿಸ್ತಾವದಾವಿರ್ಬಭೂವ ||೨೯||

ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು, ಎಲ್ಲ (ಸ್ವ-ಪರದ) ಗುರುತುಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ, 'ಇವು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಪರಭಾವಗಳೇ ಇವೆ, (ನಾನು ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರನೇ ಇದ್ದೇನೆ') ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುತ್ತ, ಸಮಸ್ತಪರಭಾವಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪರವಸ್ತುವನ್ನು ಅಪರಾಧದಿಂದ ತಮ್ಮದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ಅದುವರೆಗೆ ಮಮತ್ವವಿರುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಯಥಾರ್ಥಜ್ಞಾನವಾಗುವುದರಿಂದ ಪರವಸ್ತುವನ್ನು ಇತರರದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ ಆಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಮಮತ್ವವು ಹೇಗೆ ಉಳಿದೀತು ? ಎಂದರೆ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿದೆ.

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥದ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಕಲಶರೂಪದ ಕಾವ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಅಪರ-ಭಾವ-ತ್ಯಾಗ-ದೃಷ್ಟಾಂತ-ದೃಷ್ಟಿಃ] ಈ ಪರಭಾವದ ತ್ಯಾಗದ ದೃಷ್ಟಾಂತದ ದೃಷ್ಟಿಯು [ಅನವಂ ಅತ್ಯಂತ-ವೇಗಾತ್ ಯಾವತ್ ವೃತ್ತಿಂ ನ ಅವತರತಿ] ಹಳೆಯದಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅತ್ಯಂತವೇಗದಿಂದ ಮೊದಲಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ [ತಾವತ್] ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ [ಝಟಿತಿ] ತತ್ಕಾಲವೇ [ಸಕಲ-ಭಾವೈಃ ಅನ್ಯದೀಯೈಃ ವಿಮುಕ್ತಾ] ಎಲ್ಲ ಇತರ ಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ [ಇಯಂ ಅನುಭೂತಿಃ ಸ್ವಯಂ] ಈ ಅನುಭೂತಿಯಂತೂ ತಾನಾಗಿಯೇ [ಅವಿರ್ಬಭೂವ] ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಪರಭಾವದ ತ್ಯಾಗದ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಬೀಳುವ ಮುನ್ನವೇ ಎಲ್ಲ ಇತರ ಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾದ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಅನುಭವವೆಂತೂ ತತ್ಕಾಲವಾಯಿತು ; ಏಕೆಂದರೆ ವಸ್ತುವನ್ನು ಇತರರದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನಂತರ ಮಮತ್ವ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ||೨೯||

ಈಗ 'ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಪರಭಾವದ ಭೇದಜ್ಞಾನವು ಹೇಗಾಯಿತು ?' - ಎಂದು ಅಶಂಕೆಮಾಡಿ, ಮೊದಲಂತೂ ಯಾವ ಭಾವಕಭಾವ-ಮೋಹಕರ್ಮದ ಉದಯರೂಪಭಾವದ, ಭೇದಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

-೧೩ ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯಾಯಾಮಾತ್ಮಖ್ಯಾತೌ ಪೂರ್ವರಂಗಃ ಸಮಾಪ್ತಃ |

ಇಲ್ಲಿ ಟೀಕಾಕಾರರ ಆಶಯವು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ನಾಟಕರೂಪದಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆಮಾಡುವುದಿದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನೋಡುವಂಥವರು ನಾಯಕ ಹಾಗೂ ಸಭಾಜನರೂ ಇರುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ (ನಾಟ್ಯ, ನಾಟಕ) ಮಾಡುವಂಥವರಿರುತ್ತಾರೆ ಅವರು ಹಲವು ಪ್ರಕಾರದ ಸೋಗುಹಾಕುತ್ತಾರೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಶೃಂಗಾರ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ರಸಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರ, ಹಾಸ್ಯ, ರೌದ್ರ, ಕರುಣೆ, ವೀರ, ಭಯಾನಕ, ಬೀಭತ್ಸ ಮತ್ತು ಅದ್ಭುತವೆಂದು ಎಂಟು ಲೌಕಿಕ ರಸಗಳಿವೆ ; ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈ ಲೌಕಿಕರಸಗಳ ಅಧಿಕಾರವೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಒಂಬತ್ತನೆಯದಾದ ಯಾವ ಶಾಂತರಸವಿದೆ ಅದು ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿದೆ ; ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಈ ರಸಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ, ಸಾತ್ವಿಕಭಾವ, ಅನುಭಾವಿಕವಾದ, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಕವಾದ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ರಸಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿದೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಜ್ಞಾನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಸದ ಸ್ವರೂಪವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜ್ಞೇಯವು ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವು ತದಾಕಾರ ಹೊಂದುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಪುರುಷನ ಭಾವವು ಅದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗುವುದರಿಂದ ಇತರ ಜ್ಞೇಯದ ಇಚ್ಛೆಯುಳಿಯಲಾರದು ಅದೇ ರಸವಿದೆ. ಆ ಎಂಟು ರಸಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನೃತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯಕಾರರಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವರ್ಣನೆಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಕವೀಶ್ವರರು ಯಾವಾಗ ಬೇರೆ ರಸವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ರಸದ ಹಾಗೆಯೂ ಮಾಡಿ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಆಗ ಒಂದು ರಸವು ಇನ್ನೊಂದು ರಸದ ಅಂಗಭೂತವಾಗುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಇತರ ಭಾವವು ರಸಗಳ ಅಂಗವಾಗುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನೃತ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ರಸವತ್ ಮೊದಲಾಗಿ ಅಲಂಕಾರದಿಂದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನೋಡುವವರಂತೂ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಗಳಾದ ಪುರುಷರಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ಇತರ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಪುರುಷರ ಸಭೆಯೂ ಇದೆ. ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನೃತ್ಯಮಾಡುವಂಥವು ಜೀವ-ಅಜೀವಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಎರಡರ ಏಕತ್ವವು, ಕರ್ತೃಕರ್ಮತನ ಮೊದಲಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸೋಗುಗಳಿವೆ, ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಅವು ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ಹಲವು ರೂಪಾಗುತ್ತವೆ - ಎಂಟು ಪ್ರಕಾರದ ರಸರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮನ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಅದು ಅವುಗಳ ನೃತ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ದರ್ಶಕನಾದ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಯು ಜೀವ ಅಜೀವದ ಭಿನ್ನಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ ; ಅವನಂತೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಸೋಗುಗಳನ್ನು ಕರ್ಮಕೃತವೆಂದೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಶಾಂತರಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಗಳು ಜೀವ-ಅಜೀವಗಳ ಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿಯದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಈ ಸೋಗುಗಳನ್ನೇ ಯಥಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಯು ಅವರಿಗೆ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಶಾಂತರಸದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಮಾಡಿ ಸಮ್ಯಗ್ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಸೂಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯದೇವರು 'ಮಜ್ಜಂತು' ಮೊದಲಾಗಿ ಈ ಶ್ಲೋಕದ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಆ ಜೀವ-ಅಜೀವದ ಸೋಗದ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುವುದಿದೆ ಅದರ ಸೂಚಕವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಎನಿತು ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಗಳ ಸಹಿಸಿ, ಮರಣವನ್ನೆದಿಯೂ ತತ್ತ್ವಕುತೂಹಲನಾಗು |

ಎಲ್ಲ ಚಿಂತೆಗಳ ಪರಿಹರಿಸಿ, ನಿಜಾನಂದರಸದಲ್ಲಿ ನೀ ನಿತ್ಯ ತೃಪ್ತನಾಗು ! ||

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ್ಕುಂದಕುಂದಾಚಾರ್ಯದೇವಪ್ರಣೀತ ಶ್ರೀ ಸಮಯಸಾರ ಪರಮಾಗಮದ (ಶ್ರೀಮದಮೃತಚಂದ್ರಾಚಾರ್ಯದೇವವಿರಚಿತ) ಆತ್ಮಖ್ಯಾತಿಯೆಂಬ ಹೇಸರಿನ ಟೀಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವರಂಗವು ಸಮಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಅಥ ಜೀವಾಜೀವಾವೇಕೀಭೂತೌ ಪ್ರವಿಶತಃ |

(ಶಾರ್ದೂಲವಿಕ್ರೇಡಿತಂ)

ಜೀವಾಜೀವವಿವೇಕಪುಷ್ಕಲದೃಶಾ ಪ್ರತ್ಯಾಯಯತ್ಪಾರ್ಷದಾನ್
 ಆಸಂಸಾರನಿಬದ್ಧಬಂಧನವಿಧಿಧ್ವಂಸಾದ್ವಿಶುದ್ಧಂ ಸ್ಫುಟತ್ |
 ಆತ್ಮರಾಮಮನಂತಧಾಮ ಮಹಸಾಧ್ಯಕ್ಷೇಣ ನಿತ್ಯೋದಿತಂ
 ಧೀರೋದಾತ್ತಮನಾಕುಲಂ ವಿಲಸತಿ ಜ್ಞಾನಂ ಮನೋ ಹ್ಲಾದಯತ್ ||೨.೩||

ಈಗ ಜೀವದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಅಜೀವದ್ರವ್ಯಗಳೆರಡೂ ಒಂದಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಇದರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಂಗಲದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ (ಕಾವ್ಯದ ಮುಖಾಂತರ) ಆಚಾರ್ಯದೇವರು ಜ್ಞಾನದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ - ಈ ಜ್ಞಾನವು ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಯುವಂತಹುದಾಗಿದೆ. ಅದು ಜೀವ-ಅಜೀವದ ಎಲ್ಲ ಸೋಗುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ (ಎಲ್ಲ ಸೋಗುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಂಥ) ಸಮ್ಯಕ್‌ಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಅರ್ಥರೂಪದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಜ್ಞಾನಂ] ಜ್ಞಾನವಿದೆ ಅದು [ಮನೋಹ್ಲಾದಯತ್] ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತ [ವಿಲಸತಿ] ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು [ಪಾರ್ಷದಾನ್] ಜೀವ-ಅಜೀವದ ಸೋಗನ್ನು ನೋಡುವಂಥ ಮಹಾಪುರುಷರಿಗೆ [ಜೀವ-ಅಜೀವ-ವಿವೇಕ-ಪುಷ್ಕಲ-ದೃಶಾ] ಜೀವ-ಅಜೀವದ ಭೇದವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂಥ ಅತ್ಯಂತ ಉಜ್ವಲವೂ, ನಿರ್ದೋಷವೂ ಆದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ [ಪ್ರತ್ಯಾಯಯತ್] ಭಿನ್ನದ್ರವ್ಯದ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿದೆ ; [ಆಸಂಸಾರ-ನಿಬದ್ಧ-ಬಂಧನ-ವಿಧಿ-ಧ್ವಂಸಾತ್] ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರದಿಂದ ಯಾರ ಬಂಧನವು ದೃಢವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಅಂಥ ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಮೊದಲಾದ ಕರ್ಮಗಳ ನಾಶದಿಂದ [ವಿಶುದ್ಧಂ] ವಿಶುದ್ಧವಾಗಿದೆ, [ಸ್ಫುಟತ್] ಸ್ಫುಟವಾಗಿದೆ - ಹೇಗೆ ಹೂವಿನ ಮೊಗ್ಗೆಯು ಅರಳುತ್ತದೆ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ವಿಕಾಸರೂಪವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು [ಆತ್ಮ-ಆರಾಮಂ] ಅದರ ಕ್ರೀಡೆಮಾಡುವ ಕ್ರೀಡಾವನವು ಅತ್ಮನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ, ಎಂದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಅನಂತಜ್ಞೇಯಗಳ ಆಕಾರಗಳು ಬಂದು ಹೊಳೆದರೂ ಕೂಡ ಅವನು ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. [ಅನಂತಧಾಮ] ಅವನ ಪ್ರಕಾಶವು ಅನಂತವಿದೆ ; ಮತ್ತು ಅವನು [ಅಧ್ಯಕ್ಷೇಣ ಮಹಸಾ ನಿತ್ಯ-ಉದಿತಂ] ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ಉದಯರೂಪನಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ

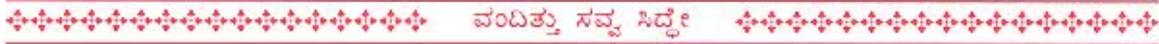

ಏಮೇವ ಯ ವವಹಾರೋ ಅಜ್ಜವಸಾಣಾದಿಅಣ್ಣಭಾವಾಣಂ |
ಜೀವೋ ತ್ತಿ ಕದೋ ಸುತ್ತೇ ತತ್ಥೇಕ್ಕೋ ಣೆಚ್ಚಿದೋ ಜೀವೋ ||೪೮||

ರಾಜಾ ಖಲು ನಿರ್ಗತ ಇತ್ಯೇಷ ಬಲಸಮುದಯಸ್ಯಾದೇಶಂ |
ವ್ಯವಹಾರೇಣ ತೂಚ್ಯತೇ ತತ್ಯೈಕೋ ನಿರ್ಗತೋ ರಾಜಾ ||೪೯||
ಏವಮೇವ ಚ ವ್ಯವಹಾರೋಽಧ್ಯವಸಾನಾದ್ಯನ್ಯಭಾವಾನಾಮ್ |
ಜೀವ ಇತಿ ಕೃತಃ ಸೂತ್ರೇ ತತ್ಯೈಕೋ ನಿಶ್ಚಿತೋ ಜೀವಃ ||೪೮||

ಯಥೈಷ ರಾಜಾ ಪಂಚ ಯೋಜನಾನ್ಯಭಿವ್ಯಾಪ್ಯ ನಿಷ್ಕ್ರಾಮತೀತ್ಯೇಕಸ್ಯ ಪಂಚ ಯೋಜನಾನ್ಯಭಿ-
ವ್ಯಾಪ್ತುಮಶಕ್ಯತ್ವಾದ್ಯವಹಾರಿಣಾಂ ಬಲಸಮುದಾಯೇ ರಾಜೇತಿ ವ್ಯವಹಾರಃ, ಪರಮಾರ್ಥತಸ್ತೇಕ
ಏವ ರಾಜಾ ; ತಥೈಷ ಜೀವಃ ಸಮಗ್ರಂ ರಾಗಗ್ರಾಮಮಭಿವ್ಯಾಪ್ಯ ಪ್ರವರ್ತತ ಇತ್ಯೇಕಸ್ಯ ಸಮಗ್ರಂ
ರಾಗಗ್ರಾಮಮಭಿವ್ಯಾಪ್ತುಮಶಕ್ಯತ್ವಾದ್ಯವಹಾರಿಣಾಮಧ್ಯವಸಾನಾದಿಷ್ವನ್ಯಭಾವೇಷು ಜೀವ ಇತಿ ವ್ಯವಹಾರಃ,
ಪರಮಾರ್ಥತಸ್ತೇಕ ಏವ ಜೀವಃ |

ಅವಸ್ತುರೂಪವೇ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರನಯದ ಉಪದೇಶವು ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಸ್ಯಾದ್ವಾದದಿಂದ
ಎರಡೂ ನಯಗಳ ವಿರೋಧವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧೆಮಾಡುವುದು ಸಮ್ಯಕ್ತವಿದೆ.

ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಯಾವ ದೃಷ್ಟಾಂತದಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದೆ ? - ಎಂದು ಶಿಷ್ಯನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.
ಅದರ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಗಾಢಾಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

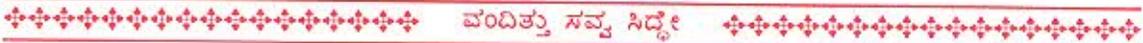
ಗಾಢೆ - ೪೨-೪೮

ಗಾಢಾರ್ಥ :- ಹೇಗೆ ಯಾವನೋ ರಾಜನು ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತನಾಗಿ ಹೊರಟಾಗ ಅಲ್ಲಿ [ರಾಯಾ ಹು
ಣೆಗ್ಗದೋ] 'ಈ ರಾಜನು ಹೊರಟನು' [ತ್ರಿ ಏಸೋ] ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಯಾವ ಈ [ಬಲಸಮುದಯಸ್ಯ]
ಸೇನೆಯ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ [ಆದೇಸೋ] ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಅದನ್ನು [ವವಹಾರೇಣ ದು ವುಚ್ಛದಿ] ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ
ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ, [ತತ್ಥ] ಆ ಸೇನೆಯಲ್ಲಿ (ನಿಜವಾಗಿ) [ಏಕ್ಕೋ ರಾಯಾ ಣೆಗ್ಗದೋ] ರಾಜನಂತೂ ಒಬ್ಬನೇ
ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ ; [ಏಮೇವ ಯ] ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ [ಅಜ್ಜವಸಾಣಾದಿಅಣ್ಣಭಾವಾಣಂ] ಅಧ್ಯವಸಾನಾದಿ
ಇತರ ಭಾವಗಳಿಗೆ [ಜೀವೋ ತ್ತಿ] '(ಇದು) ಜೀವವಿದೆ' ಎಂದು [ಸುತ್ತೇ] ಪರಮಾಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ
ಅದು [ವವಹಾರೋ ಕದೋ] ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, (ಅದನ್ನು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ)
[ತತ್ಥ ಣೆಚ್ಚಿದೋ] ಒಂದು ವೇಳೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ [ಜೀವೋ ಏಕ್ಕೋ]
ಜೀವವಂತೂ ಒಂದೇ ಇದೆ.

ಟೀಕೆ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ರಾಜನು ಐದು ಯೋಜನದ ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ - ಎಂದು
ಹೇಳುವುದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ, ಏಕೆಂದರೆ ಒಬ್ಬ ರಾಜನು ಐದು ಯೋಜನದಗಲದಲ್ಲಿ ಹರಡುವುದು ಅಶಕ್ಯವಿದೆ;

ಈ ತೆರದಿ ಅಧ್ಯವಸಾನಾದನ್ಯಭಾವಗಳಿಗೆ ಜೀವವೆಂದು ಪೇಳಿದುದು |
ಸೂತ್ರದಲಿದ್ದರದು ವ್ಯವಹಾರವಿದೆ ನಿಶ್ಚಯದಿ ಜೀವನೊಬ್ಬನಿರುವನಲ್ಲಿ ||೪೮||

ನಾರಸನಾತ್, ಸಕಲಸಾಧಾರಣೈಕಸಂವೇದನಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವತ್ವಾತ್ಯೇವಲರಸವೇದನಾಪರಿಣಾಮಾ-
ಪನ್ನತ್ವೇನಾರಸನಾತ್, ಸಕಲಜ್ಞೇಯಜ್ಞಾಯಕತಾದಾತ್ಮ್ಯಸ್ಯ ನಿಷೇಧಾದ್ರಸಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಣತತ್ವೇಽಪಿ
ಸ್ವಯಂ ರಸರೂಪೇಣಾಪರಿಣಮನಾಚ್ಚಾರಸಃ | ತಥಾ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಾದನ್ಯತ್ವೇನಾವಿದ್ಯಮಾನರೂಪಗುಣ-
ತ್ವಾತ್, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಗುಣೇಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನತ್ವೇನ ಸ್ವಯಮರೂಪಗುಣತ್ವಾತ್, ಪರಮಾರ್ಥತಃ ಪುದ್ಗಲ-
ದ್ರವ್ಯಸ್ವಾಮಿತ್ವಾಭಾವಾದ್ಧ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಾವಷ್ಟಂಭೇನಾರೂಪಣಾತ್, ಸ್ವಭಾವತಃ ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕ-
ಭಾವಾಭಾವಾದ್ಯಾವೇಂದ್ರಿಯಾವಲಂಬೇನಾರೂಪಣಾತ್, ಸಕಲಸಾಧಾರಣೈಕಸಂವೇದನಪರಿಣಾಮಸ್ವ-
ಭಾವತ್ವಾತ್ಯೇವಲರೂಪವೇದನಾಪರಿಣಾಮಾಪನ್ನತ್ವೇನಾರೂಪಣಾತ್, ಸಕಲಜ್ಞೇಯಜ್ಞಾಯಕತಾದಾ-
ತ್ಮ್ಯಸ್ಯ ನಿಷೇಧಾದ್ರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಣತತ್ವೇಽಪಿ ಸ್ವಯಂ ರೂಪರೂಪೇಣಾಪರಿಣಮನಾಚ್ಚಾರೂಪಃ|
ತಥಾ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಾದನ್ಯತ್ವೇನಾವಿದ್ಯಮಾನಗಂಧಗುಣತ್ವಾತ್, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಗುಣೇಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನತ್ವೇನ
ಸ್ವಯಮಗಂಧಗುಣತ್ವಾತ್, ಪರಮಾರ್ಥತಃ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಸ್ವಾಮಿತ್ವಾಭಾವಾದ್ಧ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಾವಷ್ಟಂ-

ತನ್ನಲ್ಲೂ ರಸಗುಣವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅರಸನಿದ್ದಾನೆ. ||೨|| ನಿಜವಾಗಿ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೂ
ಅವನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯದ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡ ರಸದ ಸ್ವಾದ
ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಸನಿದ್ದಾನೆ. ||೩|| ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕ
ಭಾವದ್ದೂ ಕೂಡ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಭಾವೇಂದ್ರಿಯದ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದಲೂ ರಸದ ಸ್ವಾದ
ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಸನಿದ್ದಾನೆ. ||೪|| ಸಮಸ್ತ ವಿಶೇಷಗಳ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾದಂಥ ಒಂದೇ
ಸಂವೇದನ ಪರಿಣಾಮರೂಪವು ಅವನ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಕೇವಲ ಒಂದು ರಸವೇದನೆಯ
ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಪ್ರಾಪ್ತಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸ್ವಾದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಸನಿದ್ದಾನೆ. ||೫|| (ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ
ಜ್ಞೇಯಗಳ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ) ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞೇಯಜ್ಞಾಯಕದ ತಾದಾತ್ಮ್ಯದ (-ಏಕರೂಪವಾಗುವುದರ)
ನಿಷೇಧವಿರುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನರೂಪದಲ್ಲಿ ರಸದ ಪರಿಣಮನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಾನು ಸ್ವತಃ ರಸರೂಪವಾಗಿ
ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರಸನಿದ್ದಾನೆ. ||೬|| ಹೀಗೆ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ರಸದ ನಿಷೇಧದಿಂದ ಅವನು ಅರಸನಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜೀವನು ನಿಜವಾಗಿ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ
ರೂಪಗುಣವು ವಿದ್ಯಮಾನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರೂಪನಿದ್ದಾನೆ. ||೧|| ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡ
ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ರೂಪಗುಣಗಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರೂಪನಿದ್ದಾನೆ. ||೨|| ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ
ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೂ ಅವನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯದ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದಲೂ
ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರೂಪನಿದ್ದಾನೆ. ||೩|| ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಹೋದರೆ
ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಭಾವದ್ದೂ ಕೂಡ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಭಾವೇಂದ್ರಿಯದ
ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದಲೂ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರೂಪನಿದ್ದಾನೆ. ||೪|| ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ
ಸಾಧಾರಣವಾದಂಥ ಒಂದೇ ಸಂವೇದನಪರಿಣಾಮರೂಪವು ಅವನ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಕೇವಲ
ಒಂದು ರೂಪಸಂವೇದನ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರೂಪನಿದ್ದಾನೆ. ||೫||
(ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞೇಯಗಳ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ) ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞೇಯಜ್ಞಾಯಕ ತಾದಾತ್ಮ್ಯದ ನಿಷೇಧವಿರುವುದರಿಂದ
ಜ್ಞಾನರೂಪವಾಗಿ ರೂಪದ ಪರಿಣಮನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಾನು ಸ್ವತಃ ರೂಪದ ರೂಪದಿಂದ
ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರೂಪನಿದ್ದಾನೆ. ||೬|| ಹೀಗೆ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ರೂಪದ ನಿಷೇಧದಿಂದ ಅವನು
ಅರೂಪನಿದ್ದಾನೆ.

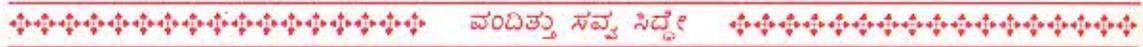
ಯೇಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನತ್ವೇನ ಸ್ವಯಮಶಬ್ದಪರ್ಯಾಯತ್ವಾತ್, ಪರಮಾರ್ಥತಃ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಸ್ವಾಮಿತ್ವಾ-
 ಭಾವಾದ್ಧ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯಾವಷ್ಟಂಭೇನ ಶಬ್ದಾಶ್ರವಣಾತ್, ಸ್ವಭಾವತಃ ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕಭಾವಾಭಾವಾ-
 ದ್ಭಾವೇಂದ್ರಿಯಾವಲಂಬೇನ ಶಬ್ದಾಶ್ರವಣಾತ್, ಸಕಲಸಾಧಾರಣೈಕಸಂವೇದನಪರಿಣಾಮಸ್ವಭಾವತ್ವಾ-
 ತ್ಯೇವಲಶಬ್ದವೇದನಾಪರಿಣಾಮಾಪನ್ನತ್ವೇನ ಶಬ್ದಾಶ್ರವಣಾತ್, ಸಕಲಜ್ಞೇಯಜ್ಞಾಯಕತಾದಾತ್ಮ್ಯಸ್ಯ
 ನಿಷೇಧಾಚ್ಛಬ್ದಪರಿಚ್ಛೇದಪರಿಣತತ್ವೇಽಪಿ ಸ್ವಯಂ ಶಬ್ದರೂಪೇಣಾಪರಿಣಮನಾಚ್ಛಾಶಬ್ದಃ | ದ್ರವ್ಯಾಂತ-
 ರಾರಬ್ಧಶರೀರಸಂಸ್ಥಾನೇನೈವ ಸಂಸ್ಥಾನ ಇತಿ ನಿರ್ದೇಷ್ಟಮಶಕ್ಯತ್ವಾತ್, ನಿಯತಸ್ವಭಾವೇನಾನಿಯತ-
 ಸಂಸ್ಥಾನಾನಂತಶರೀರವರ್ತಿತ್ವಾತ್, ಸಂಸ್ಥಾನನಾಮಕರ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಯ ಪುದ್ಗಲೇಷು ನಿರ್ದಿಶ್ಯಮಾನ-
 ತ್ವಾತ್, ಪ್ರತಿವಿಶಿಷ್ಟಸಂಸ್ಥಾನಪರಿಣತಸಮಸ್ತವಸ್ತುತತ್ತ್ವಸಂವಲಿತಸಹಜಸಂವೇದನಶಕ್ತಿತ್ವೇಽಪಿ ಸ್ವಯ-
 ಮಬಿಲಲೋಕಸಂವಲನಶೂನ್ಯೋಪಜಾಯಮಾನನಿರ್ಮಲಾನುಭೂತಿತಯಾತ್ಮಂತಮಸಂಸ್ಥಾನತ್ವಾಚ್ಛಾ-

ಪರಿಣಮನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಸ್ವರ್ಶರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಸ್ಪರ್ಶನಿದ್ದಾನೆ.
 ||೬|| ಹೀಗೆ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಸ್ಪರ್ಶದ ನಿಷೇಧದಿಂದ ಅವನು ಅಸ್ಪರ್ಶನಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜೀವನು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿ
 ಶಬ್ದಪರ್ಯಾಯವು ವಿದ್ಯಮಾನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಶಬ್ದನಿದ್ದಾನೆ. ||೧|| ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಂದಲೂ
 ಭಿನ್ನನಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ತಾನಾಗಿಯೇ ಶಬ್ದಪರ್ಯಾಯವಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅಶಬ್ದನಿದ್ದಾನೆ. ||೨|| ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ
 ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವೂ ಅವನಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ದ್ರವ್ಯೇಂದ್ರಿಯದ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದಲೂ
 ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಶಬ್ದನಿದ್ದಾನೆ. ||೩|| ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಹೋದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ
 ಕ್ಷಾಯೋಪಶಮಿಕ ಭಾವದ್ದೂ ಕೂಡ ಅಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಭಾವೇಂದ್ರಿಯದ ಅವಲಂಬನೆಯಿಂದಲೂ
 ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಶಬ್ದನಿದ್ದಾನೆ. ||೪|| ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾದಂಥ
 ಒಂದೇ ಸಂವೇದನ ಪರಿಣಾಮರೂಪವು ಅವನ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಶಬ್ದ
 ಸಂವೇದನ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗಿ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಶಬ್ದನಿದ್ದಾನೆ. ||೫|| (ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ
 ಜ್ಞೇಯಗಳ ಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ ಆದರೆ) ಸಮಸ್ತ ಜ್ಞೇಯಜ್ಞಾಯಕ ತಾದಾತ್ಮ್ಯದ ನಿಷೇಧವಿರುವುದರಿಂದ ಶಬ್ದದ
 ಜ್ಞಾನರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಶಬ್ದರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು
 ಅಶಬ್ದನಿದ್ದಾನೆ. ||೬|| ಹೀಗೆ ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಶಬ್ದದ ನಿಷೇಧದಿಂದ ಅವನು ಅಶಬ್ದನಿದ್ದಾನೆ.

(ಈಗ 'ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟಸಂಸ್ಥಾನ' ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ -) ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶರೀರದ
 ಸಂಸ್ಥಾನ (ಆಕಾರ) ದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನವುಳ್ಳವನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವನು ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ
 ಸಂಸ್ಥಾನನಿದ್ದಾನೆ. ||೧|| ತನ್ನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನವುಳ್ಳ ಅನಂತ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆಂದು
 ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನನಿದ್ದಾನೆ. ||೨|| ಸಂಸ್ಥಾನ ನಾಮಕರ್ಮದ ವಿಪಾಕ(ಫಲ)ವನ್ನು ಪುದ್ಗಲಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ
 (ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅದರ ನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲೂ ಆಕಾರವಿಲ್ಲ) ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನನಿದ್ದಾನೆ. ||೩|| ಬೇರೆ ಬೇರೆ
 ಸಂಸ್ಥಾನರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸಕಲವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವರೂಪದೊಡನೆ ಯಾರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸಂವೇದನಶಕ್ತಿಯ
 ಸಂಬಂಧ (ಎಂದರೆ ತದಾಕಾರ) ವಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾರಿಗೆ ಸಮಸ್ತಲೋಕದ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ (ಸಂಬಂಧದಿಂದ)
 ರಹಿತವಾದ ನಿರ್ಮಲ (ಜ್ಞಾನಮಾತ್ರ) ಅನುಭೂತಿಯಾಗುತ್ತಲಿದ್ದರೂ ತಾನು ಅತ್ಮಂತರೂಪದಿಂದ
 ಸಂಸ್ಥಾನರಹಿತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಥಾನನಿದ್ದಾನೆ. ||೪|| ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾನದ
 ನಿಷೇಧ ಹೇಳಿದೆ.

(ಮಾಲಿನಿ)

ಸಕಲಮಪಿ ವಿಹಾಯಾನ್ಮಾಯ ಚಿಚ್ಚಕ್ತಿರಿಕ್ತಂ
 ಸ್ಪಟತರಮವಗಾಹ್ಯ ಸ್ವಂ ಚ ಚಿಚ್ಚಕ್ತಿಮಾತ್ರಂ |
 ಇಮಮುಪರಿ ಚರಂತಂ ಚಾರು ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್
 ಕಲಯತು ಪರಮಾತ್ಮಾತ್ಮಾನಮಾತ್ಮನ್ಯನಂತಮ್ ||೩೫||

(ಅನುಷ್ಟುಪ್ಪು)

ಚಿಚ್ಚಕ್ತಿವ್ಯಾಪ್ತಸರ್ವಸ್ವಸಾರೋ ಜೀವ ಇಯಾನಯಮ್ |
 ಅತೋಽತಿರಿಕ್ತಾಃ ಸರ್ವೇಽಪಿ ಭಾವಃ ಪೌದ್ಗಲಿಕಾ ಅಮೀ ||೩೬||

ಇಂಥ ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪನೂ, ಪರಮಾರ್ಥಸ್ವರೂಪನೂ ಆದ ಜೀವನಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವನ ಪ್ರಕಾಶವು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದೆ ಅಂಥ ಈ ಭಗವಾನಾತ್ಮನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ, ಟಂಕೋತ್ಕೀರ್ಣ, ಭಿನ್ನಜ್ಯೋತಿರೂಪನಾಗಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥದ ಕಲಶರೂಪವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ಇಂಥ ಆತ್ಮನ ಅನುಭವದ ಕುರಿತು ಪ್ರೇರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಚಿತ್-ಶಕ್ತಿ-ರಿಕ್ತಂ] ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರಹಿತವಾದ [ಸಕಲಂ ಅಪಿ] ಇತರ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳನ್ನು [ಅನ್ಮಾಯ] ಮೂಲದಿಂದ [ವಿಹಾಯ] ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು [ಚ] ಮತ್ತು [ಸ್ಪಟತರಂ] ಪ್ರಕಟ ರೂಪದಿಂದ [ಸ್ವಂ ಚಿತ್-ಶಕ್ತಿಮಾತ್ರಂ] ತನ್ನ ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಮಾತ್ರ ಭಾವದ [ಅವಗಾಹ್ಯ] ಅವಗಾಹನ ಮಾಡಿ, [ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಉಪರಿ] ಸಮಸ್ತ ಪದಾರ್ಥ ಸಮೂಹರೂಪವಾದ ಲೋಕದ ಮೇಲೆ [ಚಾರು ಚರಂತಂ] ಸುಂದರ ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಮಾನವಾದಂಥ [ಇಮಂ] ಈ [ಪರಂ] ಏಕಮಾತ್ರ [ಅನಂತಂ] ಅವಿನಾಶಿಯಾದ [ಆತ್ಮಾನಂ] ಆತ್ಮನನ್ನು [ಆತ್ಮಾ] ಭವ್ಯಾತ್ಮರು [ಆತ್ಮನಿ] ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ [ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಲಯತು] ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರಿ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಿರಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಈ ಆತ್ಮನು ನಿಜವಾಗಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳಿಂದ ರಹಿತನಾಗಿ ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಮಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅವನ ಅನುಭವದ ಕುರಿತು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿರೆಂದು ಉಪದೇಶವಿದೆ. ||೩೫||

ಈಗ ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾದ ಯಾವ ಭಾವಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವುಗಳಾಗಿವೆಯೆಂದು ಮುಂದಿನ ಗಾಥೆಗಳ ಸೂಚನೆಯರೂಪವಾಗಿ ಶ್ಲೋಕ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಚಿತ್-ಶಕ್ತಿ-ವ್ಯಾಪ್ತ-ಸರ್ವಸ್ವ-ಸಾರಃ] ಯಾರ ಸಾರಸರ್ವಸ್ವವು ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿದೆ ಅಂಥ [ಅಯಂ ಜೀವಃ] ಈ ಜೀವನು [ಇಯಾನ್] ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದಾನೆ; [ಅತಃ ಅತಿರಿಕ್ತಾಃ] ಈ ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಶೂನ್ಯವಾದ [ಅಮೀ ಭಾವಾಃ] ಯಾವ ಈ ಭಾವಗಳಿವೆ [ಸರ್ವೇ ಅಪಿ] ಅವೆಲ್ಲವೂ [ಪೌದ್ಗಲಿಕಾಃ] ಪುದ್ಗಲಜನ್ಯವಾಗಿವೆ-ಪುದ್ಗಲದವೇ ಆಗಿವೆ. ||೩೬||

ಹೀಗೆ ಈ ಭಾವಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಆರು ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ, -

ಣೋ ಠಿದಿಬಂಧಟಾಣಾ ಜೀವಸ್ಸ ಣ ಸಂಕಿಲೇಸರಾಣಾ ವಾ |
 ಣೇವ ವಿಸೋಹಿಟಾಣಾ ಣೋ ಸಂಜಮಲದ್ಧಿರಾಣಾ ವಾ ||೫೪||
 ಣೇವ ಯ ಜೀವಟಾಣಾ ಣ ಗುಣಟಾಣಾ ಯ ಅತ್ತಿ ಜೀವಸ್ಸ |
 ಜೇಣ ದು ಏದೇ ಸವ್ವೇ ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವಸ್ಸ ಪರಿಣಾಮಾ ||೫೫||

ಜೀವಸ್ಸ ನಾಸ್ತಿ ವರ್ಣೋ ನಾಪಿ ಗಂಧೋ ನಾಪಿ ರಸೋ ನಾಪಿ ಚ ಸ್ಪರ್ಶಃ |
 ನಾಪಿ ರೂಪಂ ನ ಶರೀರಂ ನಾಪಿ ಸಂಸ್ಥಾನಂ ನ ಸಂಹನನಮ್ ||೫೦||

ಜೀವಸ್ಸ ನಾಸ್ತಿ ರಾಗೋ ನಾಪಿ ದ್ವೇಷೋ ನೈವ ವಿದ್ಯತೇ ಮೋಹಃ |
 ನೋ ಪ್ರತ್ಯಯಾ ನ ಕರ್ಮ ನೋಕರ್ಮ ಚಾಪಿ ತಸ್ಯ ನಾಸ್ತಿ ||೫೧||

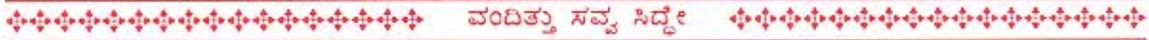
ಜೀವಸ್ಸ ನಾಸ್ತಿ ವರ್ಗೋ ನ ವರ್ಗಣಾ ನೈವ ಸ್ಪರ್ಧಕಾನಿ ಕಾನಿಚಿತ್ |
 ನೋ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸ್ಥಾನಾನಿ, ನೈವ ಚಾನುಭಾಗಸ್ಥಾನಾನಿ ||೫೨||

ಇಲ್ಲ ; [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವನಿಗೆ [ವಗ್ಗೋ ಣತ್ತಿ] ವರ್ಗವಿಲ್ಲ, [ಣ ವಗ್ಗಣಾ] ವರ್ಗಣಾವು ಇಲ್ಲ, [ಕೇಈ ಫಡ್ಡಯಾ ಣೇವ] ಯಾವ ಸ್ಪರ್ಧಕಗಳೂ ಇಲ್ಲ, [ಣೋ ಅಜ್ಜಪ್ಪಟಾಣಾ] ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳೂ ಇಲ್ಲ [ಯ] ಮತ್ತು [ಅಣುಭಾಗರಾಣಾಣಿ] ಅನುಭಾಗ ಸ್ಥಾನಗಳೂ [ಣೇವ] ಇಲ್ಲ ; [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವನಿಗೆ [ಕೇಈ ಜೋಯಟಾಣಾ] ಯಾವ ಯೋಗಸ್ಥಾನಗಳೂ [ಣತ್ತಿ] ಇಲ್ಲ [ವಾ] ಅಥವಾ [ಬಂಧರಾಣಾ ಣ] ಬಂಧಸ್ಥಾನಗಳೂ ಇಲ್ಲ [ಯ] ಮತ್ತು [ಉದಯಟಾಣಾ] ಉದಯಸ್ಥಾನಗಳೂ [ಣೇವ] ಇಲ್ಲ, [ಕೇಈ ಮಗ್ಗಣಟಾಣಯಾ ಣ] ಯಾವ ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಗಳೂ ಇಲ್ಲ, [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವನಿಗೆ [ಠಿದಿಬಂಧಟಾಣಾ ಣೋ] ಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನಗಳೂ ಇಲ್ಲ [ವಾ] ಅಥವಾ [ಣ ಸಂಕಿಲೇಸರಾಣಾ] ಸಂಕ್ಷೇಶಸ್ಥಾನಗಳೂ ಇಲ್ಲ, [ಣೇವ ವಿಸೋಹಿಟಾಣಾ] ವಿಶುದ್ಧಿ ಸ್ಥಾನಗಳೂ ಇಲ್ಲ [ವಾ] ಅಥವಾ [ಸಂಜಮಲದ್ಧಿರಾಣಾ] ಸಂಯಮಲಬ್ಧಿಸ್ಥಾನಗಳೂ [ಣೋ] ಇಲ್ಲ ; [ಯ] ಮತ್ತು [ಜೀವಸ್ಸ] ಜೀವನಿಗೆ [ಜೀವಟಾಣಾ] ಜೀವಸ್ಥಾನಗಳೂ [ಣೇವ] ಇಲ್ಲ [ಯ] ಮತ್ತು [ಗುಣಟಾಣಾ] ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳೂ [ಣ ಅತ್ತಿ] ಇಲ್ಲ ; [ಜೇಣ ದು] ಏಕೆಂದರೆ [ಏದೇ ಸವ್ವೇ] ಇವೆಲ್ಲವೂ [ಪೋಗ್ಗಲದವ್ವಸ್ಸ] ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ [ಪರಿಣಾಮಾ] ಪರಿಣಾಮಗಳಿವೆ.

ಜೀವನಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ, ಸಂಕ್ಷೇಶಸ್ಥಾನವಂತೂ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ |
 ಜೀವನಿಗೆ ವಿಶುದ್ಧಿಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ, ಸಂಯಮಲಬ್ಧಿಸ್ಥಾನವೂ ಕೂಡ ತಾನಿಲ್ಲ ||೫೪||
 ಜೀವನಿಗೆ ಜೀವಸ್ಥಾನವಿಲ್ಲ ಮೇಣ್‌ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳು ಕೂಡ ತಾನಿಲ್ಲ |
 ಇವೆಲ್ಲವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಗಳಿವೆಯೆಂಬುದನರಿವುದು ||೫೫||

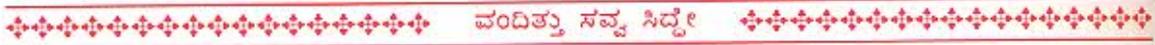

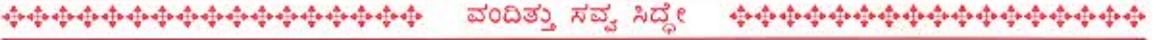
ತ್ವಾತ್ | ಯಃ ಶಕ್ತಿಸಮೂಹಲಕ್ಷಣೋ ವರ್ಗಃ ಸ ಸರ್ವೋಽಪಿ ನಾಸ್ತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾ ವರ್ಗಸಮೂಹಲಕ್ಷಣಾ ವರ್ಗಣಾ ಸಾ ಸರ್ವಾಪಿ ನಾಸ್ತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಮಂದತೀವ್ರರಸಕರ್ಮದಲವಿಶಿಷ್ಟನ್ಯಾಸಲಕ್ಷಣಾನಿ ಸ್ವರ್ಧಕಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಸ್ವಪರೈಕತ್ವಾಧ್ಯಾಸೇ ಸತಿ ವಿಶುದ್ಧಚಿತ್ತರಿಣಾಮಾತಿರಿಕ್ತತ್ವಲಕ್ಷಣಾನ್ಯಧ್ಯಾತ್ಮಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಪ್ರತಿವಿಶಿಷ್ಟಪ್ರಕೃತಿರಸಪರಿಣಾಮಲಕ್ಷಣಾನ್ಯನುಭಾಗಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಕಾಯವಾಙ್ಮನೋವರ್ಗಣಾಪರಿಸ್ಪಂದಲಕ್ಷಣಾನಿ ಯೋಗಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಪ್ರತಿವಿಶಿಷ್ಟಪ್ರಕೃತಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಷಣಾನಿ ಬಂಧಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಸ್ವಫಲಸಂಪಾದನಸಮರ್ಥಕರ್ಮಾವಸ್ಥಾಲಕ್ಷಣಾನ್ಯದಯಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಗತೀಂದ್ರಿಯಕಾಯಯೋಗವೇದಕಷಾಯ-

(ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೧೭|| ಸ್ವ-ಪರಗಳ ಏಕತ್ವದ ಅಧ್ಯಾಸ (ನಿಶ್ಚಯ) ವಿದ್ಯಾಗ (ವರ್ತಿಸಿದ ಮೇಲೆ), ವಿಶುದ್ಧಚಿತ್ತನ್ಯಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಭಿನ್ನರೂಪವಾಗಿ ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೧೮|| ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ರಸದ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಅನುಭಾಗಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೧೯|| ಕಾಯ-ವಚನ ಮತ್ತು ಮನೋವರ್ಗಣಾದ ಕಂಪನಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಯೋಗಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾವೆ. ||೨೦|| ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಬಂಧಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೧|| ತಮ್ಮ ಫಲವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥವಾದಂಥ ಕರ್ಮದ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಉದಯಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೨|| ಗತಿ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಕಾಯ, ಯೋಗ, ವೇದ, ಕಷಾಯ, ಜ್ಞಾನ, ಸಂಯಮ, ದರ್ಶನ, ಲೇಶೈ, ಭವ್ಯ, ಸಮುಕ್ತ್ಯ, ಸಂಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಆಹಾರಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೩|| ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು ಇಂತಿಷ್ಟು ಮರ್ಯಾದೆಯವರೆಗೆ ಜೊತೆಗಿರುವುದು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಸ್ತಿಬಂಧಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೪|| ಕಷಾಯಗಳ ವಿಪಾಕದ ಅತಿಶಯತೆಯು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಸಂಕ್ಷೇತಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ

ಜ್ಞಾನಸಂಯಮದರ್ಶನಲೇಶ್ಯಾಭವ್ಯಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಸಂಜ್ಞಾಹಾರಲಕ್ಷಣಾನಿ ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಪ್ರತಿವಿಶಿಷ್ಟಪ್ರಕೃತಿಕಾಲಾಂತರಸಹತ್ವಲಕ್ಷಣಾನಿ ಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಕಷಾಯವಿಪಾಕೋದ್ರೇಕಲಕ್ಷಣಾನಿ ಸಂಕ್ಷೇಶಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಕಷಾಯವಿಪಾಕಾನುದ್ರೇಕಲಕ್ಷಣಾನಿ ವಿಶುದ್ಧಿಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಚಾರಿತ್ರಮೋಹವಿಪಾಕಕ್ರಮನಿವೃತ್ತಿಲಕ್ಷಣಾನಿ ಸಂಯಮಲಬ್ಧಿಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಪರ್ಯಾಪ್ತಾಪರ್ಯಾಪ್ತಬಾದರಸೂಕ್ಷ್ಮಕೇಂದ್ರಿಯದ್ವೀಂದ್ರಿಯತ್ರೀಂದ್ರಿಯಚತುರಿದ್ರಿಯಸಂಜ್ಞಿಸಂಜ್ಞಿಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಲಕ್ಷಣಾನಿ ಜೀವಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ | ಯಾನಿ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿಸಾಸಾದನಸಮ್ಯಗ್ನೃಷ್ಟಿಸಮ್ಯಗ್ನಿತ್ಯಾದೃಷ್ಟ್ಯಸಂಯತಸಮ್ಯಗ್ನೃಷ್ಟಿಸಂಯತಾಸಂಯತಪ್ರಮತ್ತಸಂಯತಾಪೂರ್ವಕರಣೋಪಶಮಕಕ್ಷಪಕಾನಿವೃತ್ತಿಬಾದರಸಾಂಪರಾಯೋಪಶಮಕಕ್ಷಪಕಸೂಕ್ಷ್ಮಸಾಂಪರಾಯೋಪಶಮಕಕ್ಷಪಕೋಪಶಾಂತಕಷಾಯಕ್ಷೀಣಕಷಾಯಸಯೋಗಕೇವಲ್ಯಯೋಗಕೇವಲಿಲಕ್ಷಣಾನಿ ಗುಣಸ್ಥಾನಾನಿ ತಾನಿ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ, ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಪರಿಣಾಮಮಯತ್ವೇ ಸತ್ಯನುಭೂತೇರ್ಭಿನ್ನತ್ವಾತ್ |

ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೫|| ಕಷಾಯಗಳ ವಿಪಾಕದ ಮಂದತೆಯು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ವಿಶುದ್ಧಿಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೬|| ಚಾರಿತ್ರಮೋಹದ ವಿಪಾಕದ ಕ್ರಮವಾದ ನಿವೃತ್ತಿಯು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಸಂಯಮಲಬ್ಧಿಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೭|| ಪರ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗೂ ಅಪರ್ಯಾಪ್ತದಂಥ ಬಾದರ ಮತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ, ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ, ಚತುರಿದ್ರಿಯ, ಸಂಜ್ಞೇ - ಅಸಂಜ್ಞೇ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಜೀವಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೮|| ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ, ಸಾಸಾದನಸಮ್ಯಗ್ನೃಷ್ಟಿ, ಸಮ್ಯಕ್ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ, ಅಸಂಯತಸಮ್ಯಗ್ನೃಷ್ಟಿ, ಸಂಯತಾಸಂಯತ, ಪ್ರಮತ್ತಸಂಯತ, ಅಪ್ರಮತ್ತಸಂಯತ, ಅಪೂರ್ವಕರಣ-ಉಪಶಮಕ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಪಕ, ಅನಿವೃತ್ತಿಬಾದರಸಾಂಪರಾಯ-ಉಪಶಮಕ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಪಕ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಸಾಂಪರಾಯ-ಉಪಶಮಕ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಪಕ, ಉಪಶಾಂತಕಷಾಯ, ಕ್ಷೀಣಕಷಾಯ, ಸಯೋಗಕೇವಲಿ ಮತ್ತು ಅಯೋಗಕೇವಲಿಗಳು ಯಾವವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ ಅಂಥ ಯಾವ ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ (ತಮ್ಮ) ಅನುಭೂತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. ||೨೯|| (ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮಮಯವಾದ ಭಾವಗಳಾಗಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ. ಜೀವನಂತೂ ಪಾರಮಾರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಚೈತನ್ಯಶಕ್ತಿಮಾತ್ರನಾಗಿದ್ದಾನೆ.)

(ಶಾಲಿನಿ)

ವರ್ಣಾದ್ಯಾ ವಾ ರಾಗಮೋಹಾದಯೋ ವಾ
ಭಿನ್ನಾ ಭಾವಾಃ ಸರ್ವ ಏವಾಸ್ಯ ಪುಂಸಃ |
ತೇನೈವಾಂತಸ್ತತ್ತ್ವತಃ ಪಶ್ಯತೋಽಮೀ
ನೋ ದೃಷ್ಟಾಃ ಸ್ಯುದ್ಯಷ್ಟಮೇಕಂ ಪರಂ ಸ್ಯಾತ್ ||೩೭||

ನನು ವರ್ಣಾದಯೋ ಯದ್ಯಮೀ ನ ಸಂತಿ ಜೀವಸ್ಯ ತದಾ ತತ್ರಾಂತರೇ ಕಥಂ ಸಂತೀತಿ
ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ಯಂತೇ ಇತಿ ಚೇತ್-
-

**ವವಹಾರೇಣ ದು ಏದೇ ಜೀವಸ್ಯ ಹವಂತಿ ವಣ್ಣಮಾದೀಯಾ |
ಗುಣಶಾಣಂತಾ ಭಾವಾ ಣ ದು ಕೇಈ ಣಚ್ಚಯಣಯಸ್ಯ ||೩೮||**

ಈಗ ಇದೇ ಅರ್ಥದ ಕಲಶರೂಪವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

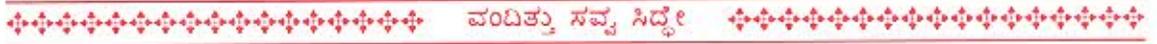
ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ವರ್ಣ-ಆದ್ಯಾಃ] ಯಾವ ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ [ವಾ] ಇಲ್ಲವೆ [ರಾಗ-ಮೋಹ-
ಆದಯಃ ವಾ] ರಾಗ, ಮೋಹ ಮೊದಲಾದ [ಭಾವಾಃ] ಭಾವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ [ಸರ್ವೇ ಏವ] ಅವೆಲ್ಲವೂ
[ಅಸ್ಯ ಪುಂಸಃ] ಈ ಪುರುಷ (ಆತ್ಮ) ನಿಂದ [ಭಿನ್ನಾಃ] ಬೇರೆಯಾಗಿವೆ. [ತೇನ ಏವ] ಆದುದರಿಂದ [ಅಂತಃ
ತತ್ತ್ವತಃ ಪಶ್ಯತಃ] ಅಂತರ್ಯಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ [ಅಮೀ ನೋ ದೃಷ್ಟಾಃ ಸ್ಯುಃ] ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕಂಡು
ಬರುವುದಿಲ್ಲ. [ಏಕಂ ಪರಂ ದೃಷ್ಟಂ ಸ್ಯಾತ್] ಕೇವಲ ಒಂದು ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ತತ್ತ್ವವೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ
- ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ಚೈತನ್ಯಭಾವಸ್ವರೂಪನಾದ ಅಭೇದರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಪರಮಾರ್ಥನಯವು ಅಭೇದವೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ
ಭೇದವು ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ; ಈ ನಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷನು ಕೇವಲ ಚೈತನ್ಯಮಯನಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ.
ಆದುದರಿಂದ ಆ ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಹಾಗೂ ರಾಗ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪುರುಷನಿಂದ ಬೇರೆಯೇ
ಆಗಿವೆ.

ಈ ವರ್ಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗುಣಸ್ಥಾನದವರೆಗೆ ಯಾವ ಭಾವಗಳಿವೆ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಶೇಷ
ರೂಪದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಗೊಮ್ಮಟಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ||೩೭||

ಒಂದು ವೇಳೆ ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳು ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ 'ಅವು ಜೀವನಿಗೆ ಇವೆ' ಯೆಂದು
ಇತರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ? - ಎಂದು ಶಿಷ್ಯನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಗಾಢಾ
ಸೂತ್ರದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

**ಈ ವರ್ಣದಿಂ ಗುಣಸ್ಥಾನ ಪರ್ಯಂತದಾ ಭಾವ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದಿವೆ ಜೀವಕೆ |
ಆವ ಭಾವಗಳಿವು ನಿಶ್ಚಯದಿ ನೋಡಿದೊಡೆ ಜೀವನಿಗೆ ಒಂದೆ ತಾನಿಲ್ಲ ||೩೮||**

ವ್ಯವಹಾರೇಣ ತ್ವೇತೇ ಜೀವಸ್ಯ ಭವಂತಿ ವರ್ಣಾದ್ಯಾಃ |
ಗುಣಸ್ಥಾನಾಂತಾ ಭಾವಾ ನ ತು ಕೇಚಿನ್ನಿಶ್ಚಯನಯಸ್ಯ ||೫೬||

ಇಹ ಹಿ ವ್ಯವಹಾರನಯಃ ಕಿಲ ಪರ್ಯಾಯಾಶ್ರಿತತ್ವಾಜ್ಜೀವಸ್ಯ ಪುದ್ಗಲಸಂಯೋಗವಶಾದನಾದಿ-
ಪ್ರಸಿದ್ಧಬಂಧಪರ್ಯಾಯಸ್ಯ ಕುಸುಂಭರಕ್ತಸ್ಯ ಕಾರ್ಪಾಸಿಕವಾಸಸ ಇವೌಪಾಧಿಕಂ ಭಾವಮವ-
ಲಂಬ್ಯೋತ್ಪ್ಲವಮಾನಃ ಪರಭಾವಂ ಪರಸ್ಯ ವಿಧಾತಿ; ನಿಶ್ಚಯನಯಸ್ತು ದ್ರವ್ಯಾಶ್ರಿತತ್ವಾತ್ಕೇವಲಸ್ಯ
ಜೀವಸ್ಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕಂ ಭಾವಮವಲಂಬ್ಯೋತ್ಪ್ಲವಮಾನಃ ಪರಭಾವಂ ಪರಸ್ಯ ಸರ್ವಮೇವ ಪ್ರತಿಷೇಧ-
ಯತಿ | ತತೋ ವ್ಯವಹಾರೇಣ ವರ್ಣಾದಯೋ ಗುಣಸ್ಥಾನಾಂತಾ ಭಾವಾ ಜೀವಸ್ಯ ಸಂತಿ, ನಿಶ್ಚಯೇನ
ತು ನ ಸಂತೀತಿ ಯುಕ್ತಾ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಃ |

ಕುತೋ ಜೀವಸ್ಯ ವರ್ಣಾದಯೋ ನಿಶ್ಚಯೇನ ನ ಸಂತೀತಿ ಚೇತ್ -

ಏದೇಹಿಂ ಯ ಸಂಬಂಧೋ ಜಹೇವ ಖೀರೋದಯಂ ಮುಣೇದವ್ಯೋ |
ಣ ಯ ಹೋಂತಿ ತಸ್ಯ ತಾಣಿ ದು ಉವಹಿಗಗುಣಾಧಿಗೋ ಜಮ್ಹಾ ||೫೭||

ಏತ್ಯೇಶ್ಚ ಸಂಬಂಧೋ ಯಥೈವ ಕ್ಷೀರೋದಕಂ ಜ್ಞಾತವ್ಯಃ |
ನ ಚ ಭವಂತಿ ತಸ್ಯ ತಾನಿ ತೂಪಯೋಗಗುಣಾಧಿಕೋ ಯಸ್ಮಾತ್ ||೫೭||

ಗಾಥೆ - ೫೬

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಏದೇ] ಇವು [ವಣ್ಣಮಾದೀಯಾ ಗುಣಲಾಣಂತಾ ಭಾವಾ] ವರ್ಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು
ಗುಣಸ್ಥಾನದವರೆಗಿನ ಯಾವ ಭಾವಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ಅವು [ವ್ಯವಹಾರೇಣ ದು] ವ್ಯವಹಾರನಯದಿಂದಂತೂ
[ಜೀವಸ್ಯ ಹವಂತಿ] ಜೀವನಿಗೆ ಇವೆ (ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ), [ದು] ಅದರೆ [ಣಚ್ಚಯ-
ಣಯಸ್ಸು] ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಮತದಲ್ಲಿ [ಕೇಈ ಣ] ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವವೂ ಜೀವನಿಗೆ ಇಲ್ಲ.

ಟೀಕೆ :- ಇಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಹಾರನಯವು ಪರ್ಯಾಯಾಶ್ರಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಿಳಿಯ ನೂಲಿನಿಂದ ಮಾಡಲಾದ
ಬಟ್ಟೆಗೆ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹಾಕಿರುವಂತೆ ಆ ಬಟ್ಟೆಯ ಔಪಾಧಿಕಭಾವ (ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ)ದ ಹಾಗೆ, ಪುದ್ಗಲದ
ಸಂಯೋಗವಶದಿಂದ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಯಾವುದರ ಬಂಧಪರ್ಯಾಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಅಂಥ ಜೀವದ
ಔಪಾಧಿಕಭಾವ (-ವರ್ಣಾದಿಕ) ದ ಅವಲಂಬನೆ ಪಡೆದು ಪ್ರವರ್ತಮಾನವಾಗುತ್ತಿರುವ, "(ಆ ವ್ಯವಹಾರನಯವು)
ಒಂದು ದ್ರವ್ಯದ ಭಾವವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದರದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತು ನಿಶ್ಚಯನಯವು ದ್ರವ್ಯಾಶ್ರಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ
ಕೇವಲ ಒಂದು ಜೀವದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಭಾವದ ಅವಲಂಬನೆ ಪಡೆದು ಪ್ರವರ್ತಮಾನವಾಗುತ್ತ, ಒಂದು
ದ್ರವ್ಯದ ಭಾವವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರವೂ ಇನ್ನೊಂದರದೆಂದು ಹೇಳದೆ, ನಿಷೇಧ ಮಾಡುತ್ತದೆ." ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ಣದಿಂದ

ಜೀವನಿಗೀಭಾವಗಳ ಸಂಬಂಧ ಕ್ಷೀರನೀರಿನಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು |
ಅವು ಜೀವಭಾವಗಳಲ್ಲ ಜೀವ ಉಪಯೋಗಗುಣದಿಂದಧಿಕನಾಗಿಹನು ||೫೭||

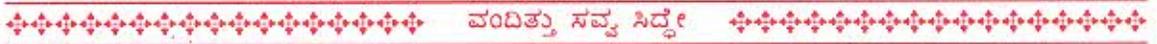
ಪಥಿ ಮುಷ್ಯಮಾಣಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಲೋಕಾ ಭಣಂತಿ ವ್ಯವಹಾರಿಣಃ |
 ಮುಷ್ಯತೇ ಏಷ ಪಂಥಾ ನ ಚ ಪಂಥಾ ಮುಷ್ಯತೇ ಕಶ್ಚಿತ್ ||೫೮||
 ತಥಾ ಜೀವೇ ಕರ್ಮಣಾಂ ನೋಕರ್ಮಣಾಂ ಚ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವರ್ಣಮ್ |
 ಜೀವಸ್ಯೈಷ ವರ್ಣೋ ಜಿನ್ಯೈವ್ಯವಹಾರತ ಉತ್ತಃ ||೫೯||
 ಗಂಧರಸಸ್ತರ್ಶರೂಪಾಣಿ ದೇಹಃ ಸಂಸ್ಥಾನಾದಯೋ ಯೇ ಚ |
 ಸರ್ವೇ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಯ ಚ ನಿಶ್ಚಯದ್ರಷ್ಟಾರೋ ವ್ಯಪದಿಶಂತಿ ||೬೦||

ಯಥಾ ಪಥಿ ಪ್ರಸ್ಥಿತಂ ಕಂಚಿತ್ಸಾರ್ಥಂ ಮುಷ್ಯಮಾಣಮವಲೋಕ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಾತ್ಮದುವಚಾರೇಣ ಮುಷ್ಯತ ಏಷ ಪಂಥಾ ಇತಿ ವ್ಯವಹಾರಿಣಾಂ ವ್ಯಪದೇಶೇನಪಿ ನ ನಿಶ್ಚಯತೋ ವಿಶಿಷ್ಟಾಕಾಶದೇಶಲಕ್ಷಣಃ ಕಶ್ಚಿದಪಿ ಪಂಥಾ ಮುಷ್ಯೇತ, ತಥಾ ಜೀವೇ ಬಂಧಪರ್ಯಾಯೇಣಾವಸ್ಥಿಥಂ ಕರ್ಮಣೋ ನೋಕರ್ಮಣೋ ವಾ ವರ್ಣಮುತ್ಪೇಕ್ಷ್ಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಾತ್ಮದುವಚಾರೇಣ ಜೀವಸ್ಯೈಷ ವರ್ಣ ಇತಿ ವ್ಯವಹಾರತೋನರ್ಹದ್ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಪನೇನಪಿ ನ ನಿಶ್ಚಯತೋ ನಿತ್ಯವೇವಾಮೂರ್ತಸ್ವಭಾವಸ್ಯೋಪಯೋಗಗುಣಾಧಿಕಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ಕಶ್ಚಿದಪಿ ವರ್ಣೋನಪಿ | ಏವಂ ಗಂಧರಸಸ್ತರ್ಶರೂಪಶರೀರಸಂಸ್ಥಾನಸಂಹನನರಾಗದ್ವೇಷವೋಹಪ್ರತ್ಯಯಕರ್ಮನೋಕರ್ಮವರ್ಗವರ್ಗಣಾಸ್ಪರ್ಧರಾಧ್ಯಾತ್ಮಸ್ಥಾನಾನುಭಾಗಸ್ಥಾನಯೋಗಸ್ಥಾನಬಂಧಸ್ಥಾನೋದಯಸ್ಥಾನಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನಸಂಕ್ಷೇಪಸ್ಥಾನವಿಶುದ್ಧಿಸ್ಥಾನಸಂಯಮಲಬ್ಧಿಸ್ಥಾನಜೀವಸ್ಥಾನಗುಣಸ್ಥಾನಾನ್ಯಪಿ ವ್ಯವಹಾರತೋನರ್ಹದ್ದೇವಾನಾಂ ಪ್ರಜ್ಞಾಪನೇನಪಿ ನಿಶ್ಚಯತೋ ನಿತ್ಯವೇವಾಮೂರ್ತಸ್ವಭಾವಸ್ಯೋಪಯೋಗಗುಣೇನಾಧಿಕಸ್ಯ ಜೀವಸ್ಯ ಸರ್ವಾಣ್ಯಪಿ ನ ಸಂತಿ, ತಾದಾತ್ಮ್ಯಲಕ್ಷಣಸಂಬಂಧಾಭಾವಾತ್ |

ಟೀಕೆ :- ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ವ್ಯವಹಾರೀ ಜನರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರವಾಸಿ ತಂಡದವರ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಆ ತಂಡವು, ಮಾರ್ಗಸ್ಥವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿ 'ಇದು ಸುಲಿಗೆಯ ದಾರಿಯಿದೆ'ಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದಾಗ್ಯೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನೋಡಹೋದರೆ ಯಾವ ಆಕಾಶದ ಇಂಥ ಒಂದು ಭಾಗಸ್ವರೂಪವಿದೆ ಆ ಮಾರ್ಗವಂತೂ ಏನನ್ನೂ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ; ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಭಗವಾನ ಅರಹಂತದೇವರು ಜೀವನಲ್ಲಿ ಬಂಧಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಕರ್ಮ ಮತ್ತು ನೋಕರ್ಮಗಳ ವರ್ಣವನ್ನು ನೋಡಿ, ಜೀವನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ - ನೋಕರ್ಮದ ಸ್ಥಿತಿಯಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿ 'ಇದು ಜೀವದ ವರ್ಣ'ವೆಂದು ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ, ಆದರೂ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಯಾರದು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಮೂರ್ತಸ್ವಭಾವವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಉಪಯೋಗಗುಣದಿಂದ ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿಶೇಷವಾದಂಥ ಜೀವನಿಗೆ ಯಾವುದೂ ವರ್ಣವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಗಂಧ, ರಸ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ, ಶರೀರ, ಸಂಸ್ಥಾನ, ಸಂಹನನ, ರಾಗ, ದ್ವೇಷ, ಮೋಹ, ಪ್ರತ್ಯಯ, ಕರ್ಮ, ನೋಕರ್ಮ, ವರ್ಗ, ವರ್ಗಣಾ, ಸ್ಪರ್ಧಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸ್ಥಾನ, ಅನುಭಾಗಸ್ಥಾನ, ಯೋಗಸ್ಥಾನ, ಬಂಧಸ್ಥಾನ, ಉದಯಸ್ಥಾನ, ಮಾರ್ಗಣಾಸ್ಥಾನ, ಸ್ಥಿತಿಬಂಧಸ್ಥಾನ, ಸಂಕ್ಷೇಪಸ್ಥಾನ, ವಿಶುದ್ಧಿಸ್ಥಾನ, ಸಂಯಮಲಬ್ಧಿಸ್ಥಾನ, ಜೀವಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಗುಣಸ್ಥಾನ - ಇವೆಲ್ಲವೂ (ಭಾವಗಳೂ) ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಜೀವಕ್ಕಿವೆಯೆಂದು ಅರಹಂತ ಭಗವಂತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೂ ಯಾರದು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಮೂರ್ತಸ್ವಭಾವವಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಉಪಯೋಗಗುಣದಿಂದ ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ವಿಶೇಷವಾದಂಥ ಜೀವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜೀವನಲ್ಲಿ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಲಕ್ಷಣ ಸಂಬಂಧದ ಅಭಾವವಿದೆ.

ಜೀವಸ್ಯ ವರ್ಣಾದಿತಾದಾತ್ಮ್ಯದುರಭಿನಿವೇಶೇ ದೋಷತ್ಯಾಯಮ್ :

ಜೀವೋ ಚೇವ ಹಿ ಏದೇ ಸವ್ವೇ ಭಾವ ತ್ವಿ ಮಣ್ಣಸೇ ಜದಿ ಹಿ |

ಜೀವಸ್ಯಾಜೀವಸ್ಯ ಯ ಣತ್ವಿ ವಿಸೇಷೋ ದು ದೇ ಕೋಈ ||೬೨||

ಜೀವಶ್ಚೈವ ಹ್ಯೇತೇ ಸರ್ವೇ ಭಾವಾ ಇತಿ ಮನ್ಯಸೇ ಯದಿ ಹಿ |

ಜೀವಸ್ಯಾಜೀವಸ್ಯ ಚ ನಾಸ್ತಿ ವಿಶೇಷಸ್ತು ತೇ ಕಶ್ಚಿತ್ ||೬೨||

ಯಥಾ ವರ್ಣಾದಯೋ ಭಾವಾಃ ಕ್ರಮೇಣ ಭಾವಿತಾವಿಭಾವತಿರೋಭಾವಾಭಿಸ್ತಾಭಿಸ್ತಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಭಿಃ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಮನುಗಚ್ಛಂತಃ ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ವರ್ಣಾದಿತಾದಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರಥಯಂತಿ, ತಥಾ ವರ್ಣಾದಯೋ ಭಾವಾಃ ಕ್ರಮೇಣ ಭಾವಿತಾವಿಭಾವತಿರೋಭಾವಾಭಿಸ್ತಾಭಿಸ್ತಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಭಿರ್ಜೀವಮನುಗಚ್ಛಂತೋ ಜೀವಸ್ಯ ವರ್ಣಾದಿತಾದಾತ್ಮ್ಯಂ ಪ್ರಥಯಂತೀತಿ ಯಸ್ಯಾಭಿನಿವೇಶಃ ತಸ್ಯ ಶೇಷದ್ರವ್ಯಾಸಾಧಾರಣಸ್ಯ ವರ್ಣಾದ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವಸ್ಯ ಪುದ್ಗಲಲಕ್ಷಣಸ್ಯ ಜೀವೇನ ಸ್ವೀಕರಣಾಜೀವಪುದ್ಗಲಯೋರವಿಶೇಷಪ್ರಸಕ್ತೌ ಸತ್ಯಾಂ ಪುದ್ಗಲೇಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನಸ್ಯ ಜೀವದ್ರವ್ಯಸ್ಯಾಭಾವಾದ್ಯವತ್ಯೇವ ಜೀವಾಭಾವಃ |

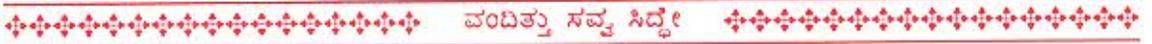
ಗಾಥೆ - ೬೨

ಗಾಥಾರ್ಥ :- ವರ್ಣಾದಿಗಳೊಡನೆ ಜೀವದ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಂಥವನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ- ಎಲೈ ಮಿಥ್ಯಾಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವನೇ ! [ಜದಿ ಹಿ ಯ] ಒಂದು ವೇಳೆ ನೀನು [ತ್ವಿ ಮಣ್ಣಸೇ] ಹೀಗೆ ಮನ್ನಿಸಿದೆಯಾದರೆ [ಏದೇ ಸವ್ವೇ ಭಾವ] ಈ ವರ್ಣಾದಿ ಭಾವಗಳೆಲ್ಲವೂ [ಜೀವೋ ಏವ ಹಿ] ಜೀವವೇ ಆಗಿವೆ, [ದು] ಹಾಗಾದರೆ [ದೇ] ನಿನ್ನ ಮತದಲ್ಲಿ [ಜೀವಸ್ಯಾಜೀವಸ್ಯ ಯ] ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವ ಇವೆರಡರಲ್ಲೂ [ಕೋಈ] ಏನೂ [ವಿಸೇಷೋ] ಅಂತರ [ಣತ್ವಿ] ಉಳಿಯಲಾರದು.

ಟೀಕೆ :- ಹೇಗೆ ವರ್ಣಾದಿಭಾವಗಳು ಕ್ರಮದಿಂದ ಅವಿಭಾವ (ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು, ಹುಟ್ಟುವುದು) ಮತ್ತು ತಿರೋಭಾವ (ಅಪ್ರಕಟವಿರುವುದು, ನಾಶಹೊಂದುವುದು) ಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತ ಇಂಥ ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ (ಎಂದರೆ ಪರ್ಯಾಯಗಳ ಮುಖಾಂತರ) ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಜತೆ ಜತೆಗೇನೇ ಇರುತ್ತ, ಪುದ್ಗಲದ ವರ್ಣಾದಿಗಳೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತವೆ-ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತವೆ, ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಾದಿ ಭಾವಗಳು ಕ್ರಮದಿಂದ ಅವಿಭಾವ ಮತ್ತು ತಿರೋಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತ ಇಂಥ ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಜೀವದ ಜತೆ ಜತೆಗೇನೇ ಇರುತ್ತ, ಜೀವದ ವರ್ಣಾದಿಗಳೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತವೆ - ಹೀಗೆ ಯಾರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ ಅವನ ಮತದಲ್ಲಿ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಅಸಾಧಾರಣವಾದಂಥ ವರ್ಣಾದಿ ಸ್ವರೂಪತೆಯಾವುದು ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಿದೆ-ಅದರ ಸ್ವೀಕಾರವನ್ನು ಜೀವದ ಮುಖಾಂತರ ಮಾಡಲಾಗುವುದರಿಂದ ಜೀವ-ಪುದ್ಗಲಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಶೇಷತೆಯ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ಪುದ್ಗಲಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಂಥ ಯಾವ ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಉಳಿಯದಿರುವುದರಿಂದ, ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಜೀವದ ಅಭಾವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇವೆಲ್ಲ ವರ್ಣಾದಿ ಭಾವಗಳನು ಜೀವವೆಂದೇ ನೀ ಮನ್ನಿಸಿದೆಯಾದರೆ |
ಜೀವ-ಅಜೀವವೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು ನಿನ್ನಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ||೬೨||

ವಂದಿತ್ತು ಸವ್ಯ ಸಿದ್ಧೇ

ಯಸ್ಯ ತು ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥಾಯಾಂ ಜೀವಸ್ಯ ವರ್ಣಾದಿತಾದಾತ್ಮ್ಯಮಸ್ತೀತ್ಯಭಿನಿವೇಶಸ್ತಸ್ಯ ತದಾನೀಂ ಸ ಜೀವೋ ರೂಪಿತ್ವಮವತ್ಯಮವಾಪ್ನೋತಿ | ರೂಪಿತ್ವಂ ಚ ಶೇಷದ್ರವ್ಯಾಸಾಧಾರಣಂ ಕಸ್ಯ- ಚಿದ್ಧ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಮಸ್ತಿ | ತತೋ ರೂಪಿತ್ವೇನ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಯತ್ಕಿಂಚಿದ್ಭವತಿ ಸ ಜೀವೋ ಭವತಿ | ರೂಪಿತ್ವೇನ ಲಕ್ಷ್ಯಮಾಣಂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಮೇವ ಭವತಿ | ಏವಂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಮೇವ ಸ್ವಯಂ ಜೀವೋ ಭವತಿ, ನ ಪುನರಿತರಃ ಕತರೋಽಪಿ | ತಥಾ ಚ ಸತಿ, ಮೋಕ್ಷಾವಸ್ಥಾಯಾಮಪಿ ನಿತ್ಯಸ್ವಲಕ್ಷಣಲಕ್ಷಿತಸ್ಯ ದ್ರವ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಾಸ್ವಪ್ಯವಸ್ಥಾಸ್ವನಪಾಯಿತ್ವಾದನಾದಿನಿಧನತ್ವೇನ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯಮೇವ ಸ್ವಯಂ ಜೀವೋ ಭವತಿ, ನ ಪುನರಿತರಃ ಕತರೋಽಪಿ | ತಥಾ ಚ ಸತಿ, ತಸ್ಯಾಪಿ ಪುದ್ಗಲೇಭ್ಯೋ ಭಿನ್ನಸ್ಯ ಜೀವದ್ರವ್ಯಸ್ಯಾ- ಭಾವಾದ್ಭವತ್ಯೇವ ಜೀವಾಭಾವಃ |

ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲ ಆದರೆ] [ಣಿವ್ವಾಣಮುವಗದೋ ವಿ] ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನಂತರವೂ [ಪೋಗ್ಲೋ] ಪುದ್ಗಲವೇ [ಜೀವತ್ವಂ] ಜೀವತ್ವಕ್ಕೆ [ಪತ್ನೋ] ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

ಟೀಕೆ :- ಸಂಸಾರ - ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನಿಗೆ ವರ್ಣಾದಿಭಾವಗಳೊಡನೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂಬುದು ಯಾರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ, ಅವನ ಮತದಂತೆ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆ ಜೀವನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ರೂಪತ್ವಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತು ರೂಪತ್ವವಂತೂ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ದ್ರವ್ಯದ, ಇತರ ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಾರದಂಥ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರೂಪತ್ವ (ಲಕ್ಷಣ) ದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತವಾದದ್ದು (ಲಕ್ಷ್ಯರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವ) ಯಾವುದಾದರೂ ಇದೆ ಅದೇ ಜೀವವಿದೆ. ರೂಪತ್ವದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತವಾದದ್ದಂತೂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವೇ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವೇ ಸ್ವತಃ ಜೀವವಿದೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರಾವುದೂ ಜೀವವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾದನಂತರ ಮೋಕ್ಷಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವೇ ಸ್ವತಃ ಜೀವವಿದೆ (ಜೀವವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ), ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಜೀವವಿಲ್ಲ (ಜೀವವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ). ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ತನ್ನ ಸ್ವಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಲಕ್ಷಿತವಾದಂಥ ದ್ರವ್ಯವು ಎಲ್ಲ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾನಿ ಅಥವಾ ಹ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಅನಾದಿ-ಅನಂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದ ಅವನ ಮತದಲ್ಲೂ (ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ಣಾದಿಗಳೊಡನೆ ಜೀವದ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವಂಥವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲೂ) ಪುದ್ಗಲದಿಂದ ಬೇರೆಯಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಉಳಿಯದಿರುವುದರಿಂದ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಜೀವದ ಅಭಾವವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ :- ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಾದಿಗಳೊಡನೆ ಜೀವದ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಹೋದರೆ ಜೀವವು ಮೂರ್ತಿಕವಾಗುವುದು; ಮತ್ತು ಮೂರ್ತಿಕತ್ವವಂತೂ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಿರುವುದರಿಂದ ಪುದ್ಗಲದ್ರವ್ಯವೇ ಜೀವದ್ರವ್ಯವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು, ಅದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರಾವ ಚೈತನ್ಯರೂಪದ ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷವಾದನಂತರವೂ ಕೂಡ ಆ ಪುದ್ಗಲಗಳಿಗೇನೇ ಮೋಕ್ಷವಾಗುವುದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲೂ ಪುದ್ಗಲವೇ ಜೀವವಾದೀತು, ಬೇರಾವ ಚೈತನ್ಯರೂಪದ ಜೀವವು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸಂಸಾರ ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪುದ್ಗಲದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದಂತಹ ಬೇರಾವ ಚೈತನ್ಯರೂಪದ ಜೀವದ್ರವ್ಯವು ಉಳಿಯದಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವದ ಅಭಾವವೇ ಆಯಿತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇವಲ ಸಂಸಾರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವರ್ಣಾದಿಭಾವಗಳು ಜೀವಕ್ಕೆವೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಜೀವದ ಅಭಾವವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಸೂಕ್ಷ್ಮಕೇಂದ್ರಿಯದ್ವಿತ್ರಿಚತುಃಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಪರ್ಯಾಪ್ತಾಪರ್ಯಾಪ್ತಾಭಿಧಾನಾಭಿಃ ಪುದ್ಗಲಮಯೀಭಿಃ ನಾಮಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಭಿಃ ಕ್ರಿಯಮಾಣಾನಿ ಪುದ್ಗಲ ಏವ, ನ ತು ಜೀವಃ | ನಾಮಕರ್ಮಪ್ರಕೃತೀನಾಂ ಪುದ್ಗಲಮಯತ್ವಂ ಚಾಗಮಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ದೃಶ್ಯಮಾನಶರೀರಾದಿಮೂರ್ತಕಾರ್ಯಾನುಮೇಯಂ ಚ | ಏವಂ ಗಂಧರಸಸ್ಪರ್ಶರೂಪಶರೀರಸಂಸ್ಥಾನಸಂಹನನಾನ್ಯಪಿ ಪುದ್ಗಲಮಯನಾಮಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿನಿರ್ವೃತ್ತತ್ವೇ ಸತಿ ತದವ್ಯತಿರೇಕಾಜ್ಜೀವಸ್ಥಾನೈರೇವೋಕ್ತಾನಿ | ತತೋ ನ ವರ್ಣಾದಯೋ ಜೀವ ಇತಿ ನಿಶ್ಚಯಸಿದ್ಧಾಂತಃ |

(ಉವಚಾತಿ)

ನಿರ್ವರ್ತ್ಯತೇ ಯೇನ ಯದತ್ರ ಕಿಂಚಿತ್
ತದೇವ ತತ್ಸ್ಯಾನ್ಯ ಕಥಂಚನಾನ್ಯತ್
ರುಕ್ಮೇಣ ನಿರ್ವೃತ್ತಮಿಹಾಸಿಕೋಶಂ
ಪಶ್ಯಂತಿ ರುಕ್ಮಂ ನ ಕಥಂಚನಾಸಿಮ್ ||೩೮||

ಸುವರ್ಣದಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸುವರ್ಣವೇ ಇದೆ, ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜೀವಸ್ಥಾನ, ಬಾದರ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ, ದ್ವೀಂದ್ರಿಯ, ತ್ರೀಂದ್ರಿಯ, ಚತುರ್ದ್ರಿಯ, ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯ, ಪರ್ಯಾಪ್ತ, ಮತ್ತು ಅಪರ್ಯಾಪ್ತಗಳೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪುದ್ಗಲಮಯವಾದ ನಾಮಕರ್ಮದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಪುದ್ಗಲಗಳೇ ಇವೆ, ಜೀವಗಳಲ್ಲ-ಮತ್ತು ನಾಮಕರ್ಮದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಪುದ್ಗಲಮಯತೆಯಂತೂ ಆಗಮಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಅನುಮಾನದಿಂದಲೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕೆಂಡುಬರುವಂಥ ಶರೀರ ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ಮೂರ್ತಿಕಭಾವಗಳಿವೆ ಅವು ಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕರ್ಮಪ್ರಕೃತಿಗಳು ಪುದ್ಗಲಮಯವಾಗಿವೆಯೆಂಬ ಅನುಮಾನವು ಆಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಇದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಗಂಧ, ರಸ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರೂಪ, ಶರೀರ, ಸಂಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಸಂಹನನವೂ ಕೂಡ ಪುದ್ಗಲಮಯವಾದ ನಾಮಕರ್ಮದ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಪುದ್ಗಲದಿಂದ ಅಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೇವಲ ಜೀವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪುದ್ಗಲಮಯವೆಂದು ಹೇಳಿದನಂತರ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನೂ ಪುದ್ಗಲಮಯವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ಣಾದಿಗಳು ಜೀವಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯನಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅರ್ಥದ ಕಲಶರೂಪವಾದ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- [ಯೇನ] ಯಾವ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ [ಅತ್ರ ಯದ್ ಕಿಂಚಿತ್ ನಿರ್ವರ್ತ್ಯತೇ] ಯಾವ ಭಾವವಾಗುವುದು [ತತ್] ಆ ಭಾವವು [ತದ್ ಏವ ಸ್ಯಾತ್] ಆ ವಸ್ತುವೇ ಇದೆ, [ಕಥಂಚನ] ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ [ಅನ್ಯತ್ ನ] ಇತರ ವಸ್ತುವಲ್ಲ; [ಇಹ] ಹೇಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ [ರುಕ್ಮೇಣ ನಿರ್ವೃತ್ತಂ ಅಸಿಕೋಶಂ] ಬಂಗಾರದಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಒರೆಯನ್ನು [ರುಕ್ಮಂ ಪಶ್ಯಂತಿ] ಜನರು ಬಂಗಾರವೆಂದೇ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, (ಅದನ್ನು) [ಕಥಂಚನ] ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ [ನ ಅಸಿಂ] ಕರವಾಳವೆಂದು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ.

(ಉಪಜಾತಿ)

ವರ್ಣಾದಿಸಾಮಗ್ರ್ಯಮಿದಂ ವಿದಂತು
ನಿರ್ಮಾಣಮೇಕಸ್ಯ ಹಿ ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ |
ತತೋಽಸ್ತಿದಂ ಪುದ್ಗಲ ಏವ ನಾತ್ಮಾ
ಯತಃ ಸ ವಿಜ್ಞಾನಘನಸ್ತತೋಽನ್ಯಃ ||೩೯||

ಶೇಷಮನ್ಯದ್ವ್ಯವಹಾರಮಾತ್ರಮ್ -

ಪಜ್ಜತ್ತಾಪಜ್ಜತ್ತಾ ಜೇ ಸುಹುಮಾ ಬಾದರಾ ಯ ಜೇ ಚೇವ |
ದೇಹಸ್ಯ ಜೀವಸಣ್ಣಾ ಸುತ್ತೇ ವವಹಾರದೋ ಉತ್ತಾ ||೩೨||

ಪರ್ಯಾಪ್ತಾಪರ್ಯಾಪ್ತಾ ಯೇ ಸೂಕ್ತಾ ಬಾದರಾಶ್ಚ ಯೇ ಚೈವ |
ದೇಹಸ್ಯ ಜೀವಸಂಜ್ಞಾಃ ಸೂತ್ರೇ ವ್ಯವಹಾರತಃ ಉಕ್ತಾಃ ||೩೨||

ಭಾವಾರ್ಥ :- ವರ್ಣಾದಿಗಳು ಪುದ್ಗಲದಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಪುದ್ಗಲವೇ ಆಗಿವೆ, ಜೀವವಲ್ಲ. ||೩೮||

ಮತ್ತೆ ಎರಡನೆಯ ಕಲಶವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ,-

ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥ :- ಓ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ! [ಇದಂ ವರ್ಣಾದಿಸಾಮಗ್ರ್ಯಂ] ಈ ವರ್ಣಾದಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗುಣಸ್ವಾನದವರೆಗೆ ಯಾವ ಭಾವಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು [ಏಕಸ್ಯ ಪುದ್ಗಲಸ್ಯ ಹಿ ನಿರ್ಮಾಣಂ] ಒಂದು ಪುದ್ಗಲದ ರಚನೆಯೆಂದು [ವಿದಂತು] ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ; [ತತಃ] ಅದಕ್ಕಾಗಿ [ಇದಂ] ಈ ಭಾವಗಳು [ಪುದ್ಗಲಃ ಏವ ಅಸ್ತು] ಪುದ್ಗಲಮಯವೇ ಆಗಿರಲಿ, [ನ ಆತ್ಮಾ] ಆತ್ಮ ಆಗದಿರಲಿ; [ಯತಃ] ಏಕೆಂದರೆ [ಸಃ ವಿಜ್ಞಾನ-ಘನಃ] ಆತ್ಮನಂತೂ ವಿಜ್ಞಾನ ಘನನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಜ್ಞಾನದ ಪುಂಜವಾಗಿದ್ದಾನೆ, [ತತಃ] ಅದಕ್ಕಾಗಿ [ಅನ್ಯಃ] ಅವನು ಈ ವರ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯೇ ಇದ್ದಾನೆ. ||೩೯||

ಈ ಜ್ಞಾನಘನನಾದ ಆತ್ಮನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಏನೆಲ್ಲ ಇದೆ ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವವೆಂದು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯವಹಾರವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, -

ಗಾಥೆ -೩೨

ಗಾಥಾರ್ಥ :- [ಜೇ] ಯಾವ [ಪಜ್ಜತ್ತಾಪಜ್ಜತ್ತಾ] ಪರ್ಯಾಪ್ತ, ಅಪರ್ಯಾಪ್ತ [ಸುಹುಮಾ ಬಾದರಾ ಯು] ಸೂಕ್ತ ಮತ್ತು ಬಾದರ ಮೊದಲಾಗಿ [ಜೇ ಚೇವ] ಎಷ್ಟಿವೆಯೋ ಅವೆಲ್ಲವು [ದೇಹಸ್ಯ] ದೇಹದ

ಯಾವಪರ್ಯಾಪ್ತಾಪರ್ಯಾಪ್ತಸೂಕ್ತಮೇಣ್ಣಾದರಮೊದಲಾದವೆಷ್ಟುದೇಹದ |
ಜೀವ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿವೆ ಅವೆಲ್ಲವಂ ಸೂತ್ರದೊಳ್ ವ್ಯವಹಾರದಿಂ ಪೇಳಿರುವರು ||೩೨||